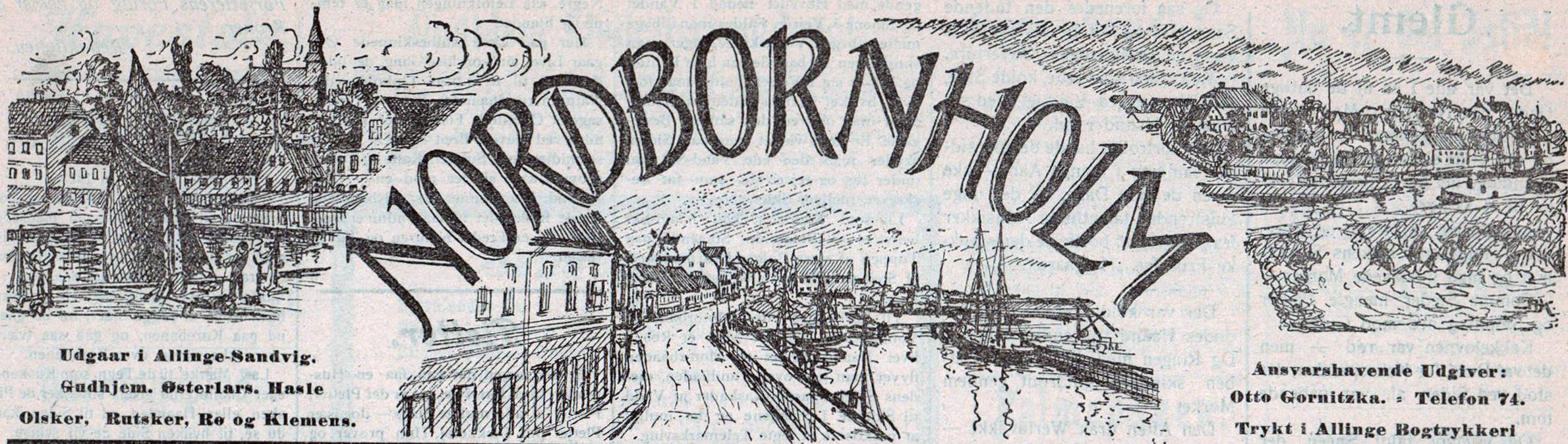

Udgaar i Allinge-Sandvig.

Gudhjem. Østerlars. Hasle

Ølsker, Rutsker, Rø og Klemens.

Ansvarshavende Ud giver:

Otto Gornitzka. - Telefon 74.

Trykt i Allinge Bogtrykkeri

Nr. 203

Alm. Annoncer 10 Øre pr. mm, efterf. Gange 8 Ø.
Forretningsann. 8 - 6 Ø.

Fredag den 19. Juni.

Annoncer og lokalt Stof maa være indleveret
senest 2 Dage før Bladet udgaar.

1931

Gotland.

—o—

En gammel dansk Besiddelse.

Langt ude i Østersøen, ca. 70 km fra Sveriges Østkyst og dobbelt saa langt fra Rusland (Letlands) Vestkyst ligger Øen Gotland, der i ca. 300 Aar var under dansk Herredømme.

Øen, der fra Sydvest til Nordøst er 140 km lang og fra Vest til Øst 53 km bred, har et Fladeindhold af 3025 km² eller omtrent som Fyn, der er 2990 km². Men medens det frugtbare Fyn har ca. 250,000 Indbyggere, er der paa Kalkklippen Gotland kun ca. 54,000.

Gotland betyder Gutarnes Land, deraf det forvanskede Navn „Gul-land“, som aldrig bruges paa Øen. Om dens Tilblivelse fortælles Sagnet i „Gutasagan“: En Gang i ældgammel Tid sejlede Skibet Resinaut ude i Østersøen. Der var saa stort, at en Dreng, der blev sendt op i Mastetoppen, først naaede ned igen som en gammel Mand. Der opstod en Storm saa vældig som aldrig før eller siden, og for at bjerge Skibet maatte en Del af Lasten kastes over Bord. Det er Levningerne deraf, som nu danner Øland og Gotland.

Saavidt Sagnet. I store Træk kan Gotland ellers betegnes som en vældig Kalkstensblok, der mod Vest hæver sig stejlt op af Havet — indtil 45 m, — men sænker sig mod Øst. I den sydlige Del findes dog tæt under Overfladen en tæt finkornet Sandsten, der af Beboerne med Haandkraft tilvirkes til Slibestene i tusindvis. De udføres bl. a. ogsaa til Danmark, og man kan f. Eks. undertiden i Aarhus Havn se en Skude med Slibesten fra Bursvik i Gotland.

Sandstenen benyttes ogsaa til Bygningsbrug; i Kronborg Slot og og adskillige Bygninger i København er anvendt en hel Del gotlandsk Sandsten. — Gotlandskalken bruges til Kalkbrænding og Cementtilvirkning; men den anvendes ikke saa meget til Bygningsbrug nu som tidligere — Stads muren omkring Visby, saa godt som alle Øens Kirker og mange gamle Huse er opført af Kalksten, og at det er et godt Bygningsmateriale kan ses deraf, at disse Bygningsværker har trodset Vandrøgt og Tidens Tand i 600 Aar. Her i Landet er gotlandsk Kalksten f. Eks. anvendt i Frihavnens Toldkammerbygning, i Statens Museum for Kunst og i Københavns Raadhus. Til Mindesmærker, Dørindfatninger, Søjler og Trappesten m. m. anvendes den haarde Kalksten, der kaldes gotlandsk Marmor, og af de smukkeste Stykker forarbejders Brocher, Knapper, Brevpressere o. l. Oprindeligt har Øen været en

Del højere, men mægtige Over-
svømmelser har i en fjern Fortid
bortvasket den blødere Kalk, saa
kun de haardeste Knaster er ble-
vet tilbage. De staar nu som de
saakaldte „Rauker“ (c: Stanjætter)
og ligner fantastiske Kæmpedyr
og Mennesker eller Ruiner af Slotte
og Taarne. Vestkysten bestaar
mest af stejle, utilgængelige Kalk-
skrænter. Den højeste og smuk-
keste er Høgklint (46 m) 7 km
sydvest for Visby. Dens mere lod-
rette Vægge „stuper tværbrant i
hafvet“, og fra dens Top har man
en herlig Udsigt over Havet til
Visby. — Længere mod Sydøst
inde i Landet findes det mærk-
værdige næsten cirkelrunde, skov-
bevoksede Kalkbjerg Torsburgen
(68 m) med stejle utilgængelige
Vægge. Kun mod Syd er der en
Skraaning med Adgang til Bjerget,
men den har fra ældgammel Tid
været spærret af er nu forfalden
Fæstningsmur, der er saa vældig,
at 1000 maatte arbejde mindst 10
Aar for at opføre den.

Det meste af Øen er ufrugt- bart.

og den gode Kalksten stikker flere
Steder frem i ret stor Udstræk-
ning Den kaldes „Alvar“ og er
næsten blottet for al Plantevækst,
men hvor der er blot den mind-
ste Smule Jorddække, vokser der
Naaletræer, saa man mange Ste-
der kan gaa timevis gennem tynd
Bevoksning af Naaleskov. Der er
dog ret stor Afveksling og mange
smukke Partier, saa der er hver-
ken kedeligt eller ensformigt. Om-
trent midt over Øen strækker sig
et frugtbart Lavland, hvor de al-
mindelige Kornsorter vokser lige
saa frodigt som her. Navnlig Eg-
nen omkring Roma kungsgård“ er
meget frugtbar. Der klapper Høst-
maskiner og der snurrer Tærsk-
værket som her, der dyrkes og-
saa Sukkerroer og Foderroer som
her. — Flere Steder findes de
saakaldte „Løvenge“. De er en
Slags naturlige Parker med grøn-
ne Enge og et Mylder af skønne,
duftende Blomster og smukke
Busk- og Trægrupper. „Deres Lige
findes næppe i hele Norden,“ er
der bleven sagt.

Hvad der meget bidrager til at
give Gotland sit ejendommelige
Præg, er

de mange prægtige Lands- bykirker.

Der findes en egen gotlandsk
Kirketype med et temmelig højt
Taarn og slankt Spir. De fleste
Kirker er forholdsvis store, to-
eller treskibede med Kalk- og Glas-
malerier, prægtigt udskaarne Ska-
be og tit anselige Mindesmærker.
De har næsten alle to eller flere
Indgange med søjleprydede Por-
taler.

Gotlænderne nedstammer fra de
gamle Gutar, men i Middelalderen
blandedes de meget med Lybæk-
kere og Danskere og i den nyere

Tid med Svenskere. Den fremmede
Paavirkning spores endnu i Sæ-
der og Skikke. Sproget er nu
Svensk, men med et eget Tone-
fald. Gotlænderne har lettere ved
at forstaa Dansk end de egent-
lige Svenskere. Det hænger vel
noget sammen med, at de i saa
lang Tid havde dansk Kirke- og
Retssprog. Enkelte Ord og Sæt-
ninger kunde tyde paa dansk Op-
rindelse: „Nydia“ (Kølle), „Vil
han åka?“ De elsker Sang, Musik
og Idræt. Mangen gammel Lands-
byspillemand kunde være en lige-
frem Violinvirtuos, der komponere-
de „Polsker“ og „Gotlandska-
driljer“, hvoraf mange er bevarede,
men nu fortrænges de desværre
af „Jazzmusiken“. Idrætsspillerne
„Varp“ og især „Pork“ har hjem-
me paa Gotland, og navnlig det
sidste drives endnu med Lyst og
Iver af unge og gamle.

Gotland med dens første By
Visby har fra de ældste Tider væ-
ret den vigtigste Handelsplads i
Østersøen. — Herovre udvæle-
des Østens og Vestens Varer navn-
lig over Novgorod ved Ilmensøen
i Rusland. Siden blev Visby en af
de betydeligste Byer i Hansefor-
bundet, og

umaadelige Rigdomme opho- bedes der.

„Kvinderne spandt paa Guldten,
og Svinene aad af Sølvtrug“, hed-
der det.

I Aaret 1361 sejlede Valdemar
Atterdag fra Danmark med sin
Flaade til Gotland, og 27. Juli stod
det store Slag paa Korsbetningen“
uden for Visbys Mure, hvor 1800
Gotlænderne faldt, men kun faa
Danske. Blodet flød i Strømme
gennem en Fordybning, der siden
er bleven kaldt Blodgraven, ud i
Havet og farvede Bølgerne røde
saa langt Øjet rakte. Da Slaget
var tabt, overgav Byen sig, og
Valdemar lod bryde et Stykke af
Bymuren ned og holdt sit Indtog
derigennem. Paa Torvet lod han
fremsætte 3 store Ølkar, der skul-
de fyldes med Guld og Kostbar-
heder inden trede Solemærker,
hvis Byen vilde undgaa Plyndring.
De rige Borgere havde fyldt dem,
inden det ene Solemærke var gaaet.
Sagnet siger, at Valdemar holdt
sit Løfte med Undtagelse af, at
han bortførte to Karfunkler (Ru-
biner), der var indmuret i St. Ni-
colai Kirkes Vestgavl. I Korsbet-
ningen rejste Valdemar et Sten-
kors til Minde om de faldne Go-
ter, Det staar der den Dag i Dag.

I næsten 300 Aar hørte Øen nu
under Danmark, men der var
idelig Strid med Svenskerne, Ly-
bækkere o. a. om Besiddelsen, og
By og Land led meget derunder.
En Tid havde nogle Sørøvere, de
saakaldte Fetaljebrødre deres, Til-
hold paa Øen, og efter at Erik af
Pommern havde fuldført det faste
Slot Visborg i Visby, drev han
Sørøveri derfra i 10 Aar. Da Kri-

stian II afsattes, var hans trofaste
Admiral, Søren Nordby, Hoveds-
mand paa Visborg. Mens han i
Aaret 1525 var en Tur i Skaane
for at virke for Kristian II's Sag,
overfaldt Lybækkerne Visby. Den
13. Maj brød de gennem nordre
Bymur,

satte Ild paa Byen

og røvede og plyndrede i den
brændende Stad. Hundreder af
Huse, flere Klostre og alle Byens
Kirker med Undtagelse af Dom-
kirken, der var tysk Kirke, gik
op i Luer. Kun meget langsomt
forvandt Byen denne gruelige Be-
givenhed, mange Huse blev slet
ikke opførte, Murene blev ikke
istandsatte og Kirkerne har siden
den Tid ligget i Ruiner. Af alle de
mange Ulykker, der har hjemsøgt
Visby, er ingen saa forfærdelig
som Lybækkernes Hærgning 1525.
Fra den Tid blev Visby „Ruiner-
nes Stad.“

De næste 100 Aar er en rolig
Tid for Gotland. Danmarks Herre-
mer efterhaanden noget til Kræf-
ter. Navnlig i Kristian IV's Tid er
der sket stor Fremgang. Han be-
søgte til Gotlændernes store Glæ-
de Øen to Gange, og de kom til
at betragte Danmark som deres
rette Fædreland. Men just som
den danske Kultur havde vundet
Indgang, blev Øen for stedse skilt
fra Danmark. Ved den uheldige
Fred i Brömsebro 1645 maatte
Kristian IV bl. a. afstaa Øen til
Sverige, og dermed er Danmarks
Herredømme over Gotland forbi.

Dog blev Danskerne endnu en-
gang Herr over Øen. Det var
under den skaanske Krig. Søhel-
ten Niels Juul sejlede med sin
Flaade til Gotland, landsatte en
Hær og erobrede Øen med Visby
og Slottet Visborg. Danskerne
modtoges overalt som Befriere, og
det var med stor Sorg, at Got-
lænderne tog Afsked med dem, da
de 1679 atter maatte forlade Øen.
Inden Afreisen sprængte Dansker-
ne Slottet i Luften, og det er si-
den aldrig blevet opbygget. Kom-
mer men en Sommermorgen med
Dampskib fra Kalmar til Gotland,
ser man lidt nordøst for Høgklint
Øens eneste Købstad Visby,

„Ruinernes og Rosinernes Stad“.

som den er kaldt, hæve sig ter-
rasseformigt op over Kysten. Den
er bygget dels overfor den 6—9
m stejle Kalkskrænt „Klinten“,
der strækker sig langs gennem
Byen.

Det, der mest fanger Opmærk-
somheden er de mange underlige
Taarne, der overalt rager op over
Husene. Naar man kommer ind
i Byen, viser det sig, at det er de
gamle Fæstningstaarne i den Mur,
der i en Længde af ca. 1/2 Mil
omgiver Byen. Denne Bymur er
over 600 Aar gammel og er op-
ført af Kalksten, der er udhugget

af den faste Klippe umiddelbart
inden for Muren. Højden er fra
6—9 m og Tykkelsen forneden
4—5 m. Taarnene er 5 Etager høje,
og i hver Etage er der Skydeskaar,
men da Løfterne har været af Træ,
er de forlængst hensmuldrede lige-
som Vægtergangen langs Murens
Overkant, der ogsaa var af Træ.
Ind mod Byen er Taarnene aabne
i hele deres Højde („de er hule
i Ryggen“). Ind mellem de jord-
faste Taarne er der flere Steder
paa Muren anbragt de saakaldte
Sadel- eller Hængetaarne, fordi de
ligesom en Sadel hænger over
Muren. Fra Landet er der kun
Adgang til Byen gennem de tre
hvælvede Porte: Norderport Øster-
port og Sønderport, der alle gaar
gennem vældige Taarne. De har
været forsynede med massive jern-
beslaaede Træporte, og desuden
kunde et Jerngitter skydes ned
foran Porten. Falsen ses endnu
tydelig i Taarnmuren.

Naar man har set Bymuren,
kommer Turen til den lidt mere
store og mindre

Kirkeruiner,

der stammer fra Lybækkernes
Overfald 1525. Mange af dem er
vel bevarede og holdes ligesom
Bymuren vedlige af den svenske
Stat. — Paa ingen af dem findes
Tag, men paa flere staar det me-
ste af Murene og nogle Piller med
Buer og Hvælvinger. Det er f. Eks.
Tilfælder med den mærkelige otte-
kantede og 2 Etager høje „Helge-
ånds kyrka“. Inde i den fører Trap-
per op over de øverste Hvælvin-
ger („op paa vinden“), hvorfra
man har en storartet Udsigt over
Byen. — Den eneste bevarede
Kirke er Domkirken, St. Marie,
der i sin nyrestaurede Skikkelse
er baade stor og anselig. — For-
uden Ruinerne er der ogsaa be-
varet nogle gamle Stenhuse fra
Hansetiden med høje Trappegavle
og hvælvede Rum. Det mærkelig-
ste af disse er det gamle Apothek.
Et ejendommeligt 3—400 Aar gam-
melt 2 Etages Træhus, kaldet Bur-
meisterskahuuset, tiltrækker sig og-
saa Opmærksomheden.

Paa langs gennem Byen stræk-
ker sig neden for Klinten tre gamle,
krogede og smalle Gader, men
paa tværs fører kun en Gade, der
kan befærdes af Køretøjer, op over
Skrænten. Den hedder ganske be-
tegnende „Hästgatan“. De øvrige
Tværforbindelser er enten smalle,
stejle „Gränder“ eller nogle Steder
Trapper. Langs den øverste Kant
af Klinten strækker sig den ejen-
dommelige „Vådklockegatan“,
hvorfra haves en prægtig Udsigt
over Byen og Havnen.

I de senere Aar er Visby blevet
et meget søgt Turiststed. I Turist-
sæsonen vrirler Byen af Fremme-
de, og der lyder fremmede Tun-
gemaal alle Vegne. — Indbygger-
antallet er ca. 10,000, der om
Sommeren stiger adskilligt.

—O—

— Nu er han fuld igen, sagde Kammeraterne.

Ny Carlsberg Glyptoteks Stifter.

Brygger Karl Jacobsen og Hustru grundlagde allerede 1882 Ny Carlsberg Glyptotek. Bygningen indviedes 1897, en betydelig Udvidelse toges højtideligt i Brug 1906 altsaa for 25 Aar siden. Ny Carlsberg Glyptotek er den skønneste og kostbareste Gave, Carl Jacobsen har givet sit Land. Ikke blot har Glyptotekets Opførelse og Erhvervelse af Kunstværker kostet mange Millioner Kroner, men yderligere sikrede den gamle Brygger dets Drift ved en Kontant Grundfond paa 1 Million Kr. Vi bringer Billede af Carl Jacobsen, der døde 1914, 72 Aar gammel. Hans Søn, Helge Jacobsen, er nu Formand for Glyptotekets Bestyrelse.

L.

Vandski.

Sommerens Nyhed.

er fæstet i Bunden af Pontonen. Disse bevirker at Foden uhindret kan føres fremad, føres Vand-Skien derimod bagud hindres Farten af de smaa „Luffer“

Sker det, at man kæntrer, er man slet ikke redningsløst fortabt, man bliver heller ikke, som nogle tror hæn-

Kajaksport.

Seychellerne Kærlighedsøerne.

**Paradiset - Edens Have - Kun-
skabens Træ.**

Ogsaa Dyreriget paa Seychellerne har store Sjældenheder at opvise, Skilpadder paa indtil 500 kg, Muslinger indtil 200 kg m. v., men Slinger Rovdyr kendes ikke.

Antagelig har Portugiserne allerede i det 15. Aarhundrede været paa Øerne, men først under den franske Revolution blev Øerne befolkede af franske Adelsmænd, der flygtede hjemmefra, og Efterkommere af disse har senere blandet sig med Indere, Malayer og

Her paa disse solbeskinnede Øer
gaar Livet sin sorgløse Gang, det lidet,
der skal til til Livets Ophold, yder
Naturen rundhaandet, Frugt og Grønt-
sager i Overflod, Fiskestimer i Myri-
ader ved Havets Bred osv. Og Nydel-
sesmidler som Sukker, Kaffe og Tobak
tilbytter man sig let mod en — Ko-
kusnød. Paa denne vor mishandlede
Klode findes der altsaa endnu et Sted,
hvor der er Fred i Naturen og Tilvæ-
relsen.

Pletter,

Vinpletter paa Duge og Servietter dyppes i kogende Mælk (endelig ikke i koldt Vand først). Rust og Blækpletter dypper man i kogende Vand, hvorefter de gnides i lidt Ozalsyrepulver og paany dyppes i kogende Vand. Tjærepletter bestryges med usaltet Smør, som man lader blive siddende en Times Tid, hvorefter Tøjet vaskes som sædvanligt. Oliepletter fjernes med Petroleum og Malerpletter med Terpentin. Tøj med Mugpletter lader man ligge et Døgn i sur Mælk. Pletter som trodsr enhver anden Behandling, er der ingen anden Udvej for end følgende Metode: Læg Klorkalk i et Porcelænsfad eller et emaillet Fad, hæld en god Portion kogende Vand over og lad det staa, til det bliver koldt. Vædsken sies, og man tager lidt af den, spæder den op med kogende Vand og dypper Tøjet varmt deri. Der maa skylles grundigt efter i flere Hold Vand.

Fra Dag til Dag

— 2 —

Midsommerfest.

Der gaar Ungdom til Dans
paa dit Bud Sankte Hans!

Til vore Læsere..

—0—

*Der trykkes ikke flere Ekspl.
end bestilt — udover et mindre
Oplag paa svært glittet Papir.
Denne finere Udgave sælges paa*

Forfatterens Forlag og koster 5
Kroner.

Redaktionen.

Færdselsregler

— 0 —

Kør altid hensynsfuldt og søg at undgaa at tilsprøjte Fodgængere og andre i daarligt Føre.

Vær god mod Naturen.

Du vil altid erindre, at saa køn og ren, som du selv ønsker at møde Naturen, saa køn og ren bør du efterlade den til andre.

Havestole,

Bænke og Borde, Liggestole, Armstole og Feltstole, Hængekøjer, Krocketstil, Græsslåmaskiner, Havevandkander, Gummislanger og Tilbehør til samme.

Hække- og Grensakse, Beskæresakse.

Haveredskaber af alle Slags i stort Udvalg til billige Priser.

P. C. Holm, Allinge.

Halvdagsplads.

En Pige, som er flink til Vask og Rengøring, antages.

Fru Olufsen, Sandvig.

Ko

med høj Ydelse, der skal kælv 5. Kalv ca. 3-7. er til Salg hos Avlsbruger **Chr. Holm, Allinge.**

Mejeriet

„Kajbjerggaard“

Ekstraordinær Generalforsamling afholdes

Torsdag d. 25. ds. Kl. 5

paa Hotel „Allinge“.

Dagsorden: Tuberkuloseforsikringer og Eventuel.

Bestyrelsen.

En lille møbleret

Sommerlejlighed

helst i Nærheden af Hammeren, søges fra 12. Juli til 1. Sept.

Nærmere Oplysninger og Pris angivelse til **Frk. E. Meyer, Svanholmsvej 4 Kbh. V.**

50 Stk. Svin

fra 1—4 Mdr. er til Salg

Slagter Hansen.

Hvor træffes vi

Sct. Hans Aften?

I den nye Skovrestaurant

Stammershalde.

Dans paa den store nyanlagte Friluftsestrade.

Haven illumeret

Stort Sct. Hans Baal

foran Hotellet.

Sct. Hans Aften

Fest paa Finnedalen

Tirsdag d. 23. ds. Kl. 4.

Koncert-Radioorkester.

Kl. 8: Biografforestilling Capt. Lask Spændende Sømandsfilm. Entre 1 Kr.

9,15 Danseaften, Alexandersens Trio.

10,15 Baalene brænder paa Stranden.

Dansen fortsættes.

Fri Entre.

Serivering: Bananer — Bøffer —

Æbleskiver.

H. Colberg.

Hasle.

Undertegnede har begyndt

Damefrisering

i Barber Kofoeds Lokaler og anbefaler mig herved med god Betjening i saavel langt som kort Haar — tager gerne i Damernes Hjem — Bestillinger modtages paa Stedet. Ærb. **Ellen Kofoed.**

Statskat.

Resterende Statsskat maa være indbetalt inden 1. Juli. Modtages i Tein af Chr. Bendtsen og i Olsker af Hansen, Hyldegaard.

Ølsker Sogneraad.

Forretningskonvolutter

sælges med Firma for kun 8 Kr. pr. Mille.

Allinge Bogtrykkeri

Gudhjem Fløde-Iscremdepot.

Efter Installering af mit store nye Iskabinet kan jeg tilbyde de ærede Forbrugere ISCREM fra **Bh. Fløde-Iscremfabrik** til Fabrikens Pris. Altid ISCREM paa Lager i saavel hele som halve Liter.

Ispinde, Bægre og Vaffer. Forudbestilling udnødvendig.

Samtidig anbefales mit nye Konditori. Ærb. **Chr. Lund**

Sengeudstyr.

Spiralsenge fra pr. Stk. 9,85.

Hessiansmadrasser fra pr. Sæt 7,00.

Stribet Stoutmadrasser pr. Sæt 13,50.

Prima Vattæpper fra pr. Stk. 11,75.

Kulørt strb. dobb. br. Dynebetræk fra pr. Mtr. 0,95.

Hvidt strb. dobb. br. do. fra pr. Mtr. 1,50

Færdige hvide Dynebetræk pr. Stk. 6,35.

Ensfarvet rødt og blaat fjertæt Dynenankin pr Mtr. 3,25.

Do. do. do. do. Dynesatin do. 3,65

Strb. dobb. br. fjertæt Nankin til Underdyne pr. Mtr. 1,70

— — — — — Satinbolster pr. Mtr. 2,25

Dobb. br. Lagendowlas fra pr. Mtr. 1,40.

Bleget dobb. br. Lagenstout fra pr. Mtr. 1,28.

Ubleget — — — fra pr. Mtr. 0,98.

Uld- og Bomuldstæpper i stort Udvalg til billigste Priser.

Prima damprensede Fjer og Dun.

Dyner syes og stoppes gratis.

Magasin du Nords Udsalg
ved **Victor Planck, Allinge.**

Store Masser af tørre, gode, kantskaarne

BRÆDDER,

passende til Reparationer, sælges til meget smaa Priser i

Nordlandets Handelshus.

Den bedste Tjære til Tømmer og Tag

i Tønder og Dunke sælges til lavere Priser.

Alle Slags til Kalkning og Maling,

i absolut gode Kvaliteter, sælges i

Nordlandets Handelshus.

De bliver tilfreds

med den Klædning, De faar hos mig.

➡ 1. Klasses Skrædderi og fineste Pasform. ⬅

Klædevarer og Prøver forefindes.

C. Josefsen.

Lad Deres Tøj reparere og presse hos mig.

Tlf. 28.

Kotoed & Mortensens Byggeforretning

Ligtøj og Ligsenge.

Ligkistelager.

Ordning af Begravelser

Telefoner 77 og 79.

Hasle

Kalkværk

Altid friskbr. Kalk.

Brændt Gødningskalk er den bedste.

Forlang Tilbud.

Tlf. Hasle 102.

Tlf. Rønne 393

BRØDRENE ANKER, HASLE

JERNSTØBERI & MASKINFABRIK.

Ajlepumper = Vandpumper - Varmtvands-Anlæg,

Vandtæt Gummitøj og Raagummi-Fodtøj repareres

og forsaales.

Selv de vanskeligste Reparationer udføres med Garanti.

Telefon 804 **E. Løvgreen** Telefon 804

Vulkaniseringsanstalt, Rønne.

NB. Et Parti brugte Dæk 29×4,40, 29×4,50, 29×4,75 sælges billigt.

Møllers Bogbinderi

Tlf. 865.

Chr. Dideriksen, Rønne.

Tlf. 865

Indbinding af Bøger. — Protokolfabrik. — Papirvarer.

I. Kl. Arbejde. — Rimelige Priser. — Hurtig Levering.

Leverandør til Biblioteker, Foreninger og Øens største Forbrugere.

Slagteriets Udsalg paa Lindeplads

anbefaler sig med fersk og røget **Flæsk, Mørbrad** og **Karbonade** hjemmelavet **Fars, Medister, Sylte, Leverpostej** og **Lungepølse**. Alt i **Paalæg** og **Konserves**.

Friske **Slagterivarer** Onsdag og Fredag.

Johanne Hansen Tlf. 45.

Over Land

til **Cimrishamn, Malmö**

og **København.**

S/S Hammershus sejler fra Allinge Kl. 9 Mandag, Tirsdag, Torsdag og Lørdag. — Søndag Kl. 8 og 18,30. Ank. til København 1,20. Hurtigste, billigste og bekvemeste Reiserute.

Enkeltbillet gælder Tur—Retur.

Cimrishamn samme Dag 5 Kr.

Christiansø—Gudhjem Onsdag og

Fredag m. Afg. fra Allinge 9,30.

Pris 4 og 2 Kr.

Nærmere ved Turistbureauet, Sandvig, Tlf. 100, og Dampskibsexp. i Allinge, Tlf. 75.

Palmehaven.

Koncert hver Aften:

The Melody Band.

Danseinspektør: **AXEL HARREN.**

Søndag: Blomsterfest.

Tirsdag Sct. Hans Fest.

Baal og Fyrværkeri.

Fest- og Brudegaver

altid største Udvalg

og billigste Priser hos

Conrad Hansen

URMAGER & GULDSEMED.

Allinge Tlf. 140.

Bornholms

Spare- og Laanekasses

Afdeling i Allinge.

Kontortid 9—12 og 2—4.

Renten af Indskud er paa

3 Mdrs. Opsigelse 4,5 pCt. p. a

Alm. Sparekassetilkaar 4

Gummisko,

Stort Udvalg. Smaa Priser.

C. Larsen, Vestergade.

7 Personers Bil

udlejes til billige Priser.

Ejnar Sose,

Vestergade, Allinge.

Ny 5 Pers. Crysler

og 12—14 Pers. Bil udlejes.

Skolekørsel.

Henry Hampe.

Tlf. Allinge 81u.

Infet Blad

træffer Deres

Kundekreds

bedre end

Nordbornholm!

Slagteriets Udsalg, Allinge.

Friske Varer Onsdag og Fredag.

Fersk Flæsk, Karbonade, Mørbrad.

Medisterpølse, Fars,

Bayerske Pølser, Knækpølser

Røget Medisterpølse.

Køgt Skinke.

hjemmesmeltet Fedt.

Forskelligt Paalæg.

Dina Sørensen, Tlf. 38.

Al Lastkørsel udføres

samt Svin til Slagteriet a 75 Øre pr. Stk.

Lukket 12—14 Pers. Bil udlejes.

Tlf. All. 117 y. A. Engell, Tein.

Fest

uden Sange er ikke

nogen rigtig Fest!

En Festsang kan ikke undværes ved festlige Lejligheder, hvad enten det nu er Sølvbryllup, Bryllup, Konfirmation eller anden Familie- eller Foreningsfest. — En Festsang kalder det Humør frem, som skal til, for at Festen kan blive vellykket. En saadan Festsang faar De Allinge Bogtrykkeri.

Avertér i „Nordbornholm“!

Nu er det Istid!

Flødeisen fra

Mejeriet Kajbjerggaard

bringes i Erindring.

Alle gangbare Sorter haves.

Vore øvrige Mejeriprodukter anbf.

Forlang vor Flaskefløde.

Overretssagfører

Jac. Jensen.

Inkassationer, Ejendomshandler. Dokumentsskrivning, Dødsbødbehandling m. v.

Kontor i Allinge:

(Bogtrykker Gornitzkas Ejendom).

Træffes personlig hver Fredag Kl. 11-1

Gør et Besøg

Undertegnede Sadelmagerforretning, hvor De vil finde alt i **Seletøj, Kit-Bag, Rygsække** og **Kurvemøbler**. Bilpolstring udføres.

H. P. KOFOED

Tlf. 13 Hasle

Køb danske Varer

og De gavner det

danske Landbrug og

Industri og skaffer

Arbejde til Landets mange arbejds-løse.

Allinge Skæpereri

Optændningsbrænde altid paa

Lager, billige Priser.

Tlf. 29. **Gaert Hansen.**

Paa Gornitzkas Forlag

er udkommen:

Fører over Hammershus

Ruiner.

Dansk og tysk Udgave 50 Ø.

Bornholmske Folkedanse,

samlende af Lærer H. P. Kofoed,

Pris 3 Kr.

Med Kajak gennem

Europa. Pris 5 Kr.

Autokørsel.

Ny lukket 4—5 Pers. Bil udlejes

Vognm. **C. P. Pedersen,**

Nygade, Allinge Tlf. 133.

Aktieselskabet

Hasle Bank

modtager Indskud paa Indlaansbog og Folio, Terminsydelser til Kredittforeninger, ordner Kreditlaan m. m.

Elegante Brevmapper med silkeforede Konvolutter og Luksus-Brevpapir med paatrykt Navn for kun 1,50—2,00 Kr.

Allinge Bogtrykkeri.

Automobilkørsel.

Personkørsel udføres til meget nedsatte Priser.

L. Sommer, Munkedg.

Tlf. Allinge 124y.

Udplantnings-

planter, alle Slags, anbefales fra

Kallelyst, Allinge.

Telefon Sandvig 6 og 47.

Avismakulatur,

rene Aviser, i 10 Pds Pakker a 75 Øre sælges fra

Allinge Bogtrykkeri.

Hotel Hammersø.

Restauranten anbefales.

Moderate Priser. Ærb.

J. P. MØLLER.

Hammershus Birk.

—0—

Hammershus Birk omfatter Købstæderne Allinge og Sandvig med tilhørende Markjorder, Proprietærgaarden Hammersholm, hvis Jorder oprindelig laa under Slotet, samt Hammeren og Slotslyngen med Fæstningen Hammershus.

Før dennes Tid udgjorde ovennævnte Omraade formodentlig en Del af nordre Herred og udskiltes siden som en direkte under Hammershus hørende Retskreds, kaldet „Hammershus Birk“.

Bornholms Grundfæld kan betragtes som en stor Granitblok af en nogenlunde ensartet Masse. Geologerne skelner dog mellem fem Underarter af Granit nemlig: 1) stribet Granit, som udgør ca. $\frac{3}{4}$ af hele Massen, endvidere 2) Rønne-, 3) Svaneke-, 4) Vang- og Hammergranit.

Hammergranitten indtager den nordligste Trekant af Bornholm, og Grænserne for dens Forekomst falder temmelig nøje sammen med Grænsen for Hammershus Birk, som saaledes ogsaa i geologisk Henseende er noget for sig selv.

I adskillige Aartusinder har Isbræen ligget højt over selv de højeste Højder og skuret sine Striber fra N. Ø. mod S. V. i Klippehalene for derefter at lade det grovere Skurepulver synke ned i Dalene, medens det finere — Leret — der sank sidst, blev tilbage paa Højderne. Siden vaskede Havet den „tørre“ og den „vaade Ovn“ samt „Løvehovederne“ og andre underlige Formationer ud af Klippekysten.

Saadan dannedes Hammershus Birk saa nogenlunde i den Skikkelse, hvori vi nu forefinder det.

Med Isen kom de store Vandreblokke — „Slyngestenene“ — fra Nordøst, Stene af fremmede Granitsorter, hvoraf der endnu findes mange paa Hammeren og i Slotslyngen. („Studene“ i Sænebugten)

Om de første Dyr og Mennesker ogsaa kom den Vej fra til Bornholm efter Istidens Ophør, herom er de lærde uenige.

Nogle mener dette, andre at de kom Sydfra. Maaske Nordbornholmerne fra Nord og de andre fra Syd.

Endnu i vore Dage kendes Forskel i Sprog, Karakter og Sind hos Beboerne af Nord- og Sydlandet, og denne Forskel har vel tidligere været mere udpræget, da Højlyngens uopdyrkede Strækninger hindrede Samkvemmet. Mere haard, tung og stridbar af Sind er Nordbornholmeren i Forhold til sin sydlige Landsmand. Denne Forskel kan dog ogsaa stamme fra de forskellige Naturforhold.

For de første Bornholmere har Fiskeriet sikkert været Hovednæringen, hvorfor de mere karrige Jordbundsforhold — men til Gengæld bedre Havneforhold — paa Nordlandet, dengang kan have ydet lige saa gode Levevilkaar her, som paa det mere frugtbare og smilende Sydbornholm.

Hvad de fundne Efterladenskaber fra de første Beboere angaar, staar Nordspidsen i hvert Fald ikke tilbage for det øvrige Bornholm. De gunstige Landingspladser ved Sandvig. Sæne og Salomons Kapel har sikkert været af væsentlig Betydning for saavel Fiskeriet som Vikingefærden.

Oldtidsminder i Hammershus Birk.

I følge Amtmand Vedels: „Bornholms Oldtidsminder“ fandtes der i Hammershus Birk et rigt Udvalgt Oldtidsminder

Allinge og Olsker Sogn havde

paa Vedels Tid (1886) af Kæmpehøje: 23 uskadte, 26 beskadigede og 23 sløjfede — ialt 72. Østermarie havde 75, men ellers har de øvrige bornholmske Sogne betydelig færre. Af

Helleristninger nævnes dem paa Madsebakke og dem, der i sin Tid bortsprængtes i Nærheden. (Be'lafodinj) Barnefoden paa Hammeren omtales ogsaa. Den blev desværre siden bortsprængt, da Fyrvejen udvidedes. Ældre Folk i Sandvig husker den. Hertil kommer de nyopdagede ved Klintebakken Syd for Allinge. Endvidere er de nogle ca. 2 km Vest for Allinge ved Haslevejen, som Vedel ikke omtaler.

Ved Udløbet af Bækken tæt Nord for Allinge fandtes 1870 i en gammel Havstok af Strandsten og Sand en Plet af lys lerblændet Jord, som indeholdt et enægget Sværd 1,5 Tom. bredt med lige Ryg og tilbagebøjet Eg i Odden, samt 2 store og 3 mindre Lancespidser.

Kongevejstenen omtales af Thura 1735. En Periode derefter var den borte. 1876 genfandtes den i et Gærde ved 1 Sg. i Klemensker og blev saa opstillet paa Allinge Kirkegaard. Skriften danner en smuk Spiral og der staar: Brune og hans Brødre lode (Sten rejse) efter deres Fader Thorlak og deres Broder Esger.

Den stammer formentlig fra Henskabs Tid.

Paa Hjortebjerg paa Hammeren fandt man 1824 under Flyvesandet: 4 store Halsringe eller Haarringe og Stykker af 1 dito, 2 Haandledsringe, 9 Fingerringe, en stor brilleformet Fibula (Sikkerhedsnaal), 2 Celter (Økser), Stykker af 2 store Haarnaale, samt et lille hult Metalstykke — alt af Bronze.

I en Tørvemose ved Hammershus fandt man ca. 1725 nogle Tusinde Sølvmonter med arabisk Indskrift; samledes af Vicekommandanten, men er siden forsvundne. (meddelt af den fangne Dr. Dippel).

En Kæmpehøj laa tæt Syd for Sandvig, ifølge Lærer Petersen, 10 Alen høj og 46 Alen bred. 1882 fandtes i denne en Stendyng og en stensat Kiste ca. 3 Alen lang i Øst-Vest $1\frac{1}{2}$ Al. bred og $1\frac{1}{2}$ Al. dyb. I den vestlige Ende fandtes Mennesketænder og en Dobbeltknap af Bronze, samt Levning af ubrændte Ben, en 13 Tom. lang Broncedolk med guldbelagt Fæsteknap, en oval Haandledsring af Guld $3\frac{1}{8}$ — $2\frac{1}{8}$ Tom. Vægt 9 Kvint. Et Stykke af en vreden Guldstang, Stykker af 3 Broncefibulaer.

Af Kæmpehøje nævnes ellers (ovennævnte vistnok iberegnet. „Samuelshøj“ benævnes baade som en Høj „sydøst for Sandvig“ og „nordvest for Allinge“.)

1. Ødelagt Høj — Samuels Høj (Byghøj?) Sydøst for Sandvig.
2. Ødelagt Høj — Vest for Allinge (Lehøj?)
3. Ødelagt Høj — Hestenshøj — lidt vestligere.
4. Sløjfet Høj tæt Syd for Sandvig (Gottahøj). Deri fundet en Guldring og en Broncedolk.
5. Baunehøj paa Nordenden af Hammeren.
6. Ødelagt Høj — Hanebjergshøj — nordøst for Hammersholm.
7. Ødelagt Stenhøj sydøst for samme Gaard
8. Høj kaldet Galgebakken Vest for samme Gaard.
9. Ødelagt lille Høj lidt nordvestligere.
10. Beskadiget Høj — Pengebakken — Nord for Hammershus.

Brandpletter.

(Jernalderbegravelse Ligbrænding)

1. Sydvest for Sandvig øst for den nordlige Ende af Hammersøen er der bemærket store Brandpletter. (Stedbetegnelsen forekommer mig noget modstridende)
2. Paa Hammeren lige overfor Nr. 1 er der ligeledes bemærket Brandpletter.

Bautasten.

1. Ved Stranden øst for Allinge staar en 2 Alen høj Sten i en Firkant af oprejste mindre Sten.
2. Paa Samuels Høj nordvest for Allinge har der ligget 2 lange Sten.
3. Paa en beskadiget Gravhøj Vest for Allinge laa en omfalden Sten. Nu (1886) er baade Sten og Høj borte.
4. Paa Kirkegaardsbjerget (lige overfor Galgebakken) har der været 4 staaende Sten. Den ene 4 Alen høj. Nu (1886) er de borte.
5. Ved Strandskrænt Vest for Hammersholm staar en 2 Alen høj Sten; en lignende, som har staaet der før, er nu borte.
6. Paa Slotslyngens Klipper sydøst for Hammershus staar en $2\frac{3}{4}$ Alen høj Sten.
7. Endelig kan jeg tilføje Jens Koefoeds Mindesten, der for stod i Havegærdet om Ejnar Jensens Hus i Sandvig. Før der — for godt 100 Aar siden — kom Huse paa dette Sted, maa Stenen have staaet frit her.

Røser

(smaa lave Gravhøje med skaalformet Bund af Stensætning. 3000 saadanne er paavist paa Bornholm. Indeholder Enkeltebegravelser fra Broncealderen).

1. Adskillige Steder ved Stranden i Allinge Sogns Østspids.
2. To ved Stranden nordvest for Allinge.
3. Flere ødelagte sydøst for Hammersholm.
4. To Røser ved Stranden Nord for Hammershus.
5. Flere Røser ødelagdes ved Bygningen af Villa „Nøddebo“ ved Hammershus.

Paa Korsbjerget Syd for Sandvig i en 20 Alen bred ganske lav Kulle har Lærer Petersen undersøgt en Mængde Begravelser. Under Kullens Rand laa der baade paa Nordsiden og Sydsiden en tæt Række Brandpletter med brændte Ben. Noget nærmere mod Midten stod fire smaa Stenkasser fyldt med Ben og indeholdende Oldsager af Bronze. Tæt Nordøst for Midten fandtes 3 lange dækkede Stenkister i Øst-Vest 3 Alen lange, indeholdende et Menneskekranium og en Spydspids af Flint. I den sydlige Kiste fandtes en tilhuggen Flække og en meget smukt sleben Hulmeiset.

(Genstandene findes i Nationalmusæet A 5233—36).

Endvidere er der fundet talrige Stenredskaber i Egnen om Salomons Kapel, hvilket i Forbindelse med førnævnte Broncefund viser, at der her har været en Boplads saavel i Sten- som Broncealderen.

Æren af at have huset de bornholmske Konger da Bornholm var et selvstændigt Kongedømme, tør Nordspidsen nok ikke tage sig nogen Ret til, og om nogen af de berømmelige, bornholmske Viskinger (Bue hin Digre, Vagn Aagesen o. fl.) boede her, kan intet meldes; det skulde da være, om en af dem havde sin Borg paa „Borregaard“ (Borgegaard) nær Slotslyngen. Dannerkongens Jarler (Vese tog hans Sønner, Egil Ragnarsøn kaldet Blodegil) residerede vel midt paa Øen (Gamleborg, Lilleborg).

Tør man derfor ikke antyde noget i Retning af, at Nordspidsen før Hammershusiden havde nogen særlig Betydning fremfor den øvrige Del af Landet, saa er man ganske anderledes paa sikker Grund, hvad Tiden efter Slottets Tilblivelse (ca. 1260) angaar.

Fra da af udgik nemlig Landets Styrelse herfra, og det varede i samfulde godt 500 Aar. Hermed begynder da ogsaa Birkets — ja for saa vidt hele Bornholms — egentlige Historie.

Skønt Hammershus er blevet omtalt og beskrevet saa ofte før, skal der dog i det følgende anføres mangt og meget, som ikke hidtil er meddelt paa Tryk.

K. E. S. Koefoed.

Fest- og Brudegaver

altid største Udvalg og billigste Priser hos

Conrad Hansen

URMAGER & GULDSEMED.
Allinge Tlf. 140.

Alt Malerarbejde

udføres smukt og solidt til rimelige Priser.

Ludv. Jacobsens Malerforretning

tidl. Johs. Hansen.
Værksted Nørreg. Privat Havneg. 29.
Tlf. 84. — ALLINGE. — Tlf. 84.
Altid til Tjeneste med Tilbud og Overslag.

Bornholms

Spare- og Laanekasses

Afdeling i Allinge.

Kontortid 9—12 og 2—4.
Renten af Indskud er paa
3 Mdrs. Opsigelse 4,5 pCt. p. a.
Alm. Sparekassetilkaar 4 -

Fløde-Iscreme

fra Bornholms Flødeiscreme-Fabrik.

I Anledning af den stadig større Efterspørgsel efter vor Flødeis i Allinge-Sandvig har vi oprettet et Depot hos

Hr. Chr. Jørgensen, Allinge, Tlf. 144,

hvor der altid vil være Lager af alle gangbare Mærker og Kvaliteter i Flødeis. Vi anbefaler Publikum at henvende dem til nævnte Depot, som er aabent fra 8 Form. til 10 Aften.

Ærbødigst.

Bornholms Iscreme-Fabrik.

Ønsker De Byggearbejde?

eller Reparationer udført, da henvend Dem til

Bygmester Johannes Pedersen,

Havnegade, Allinge. Tlf. 141.

Specialitet: Jernbeton-Lofter.

Tegning og Overslag gratis.

Vandkander og Haveslanger

samt alt Tilbehør, Spredere, Haner, Forbindelsesstykker m. m. købes absolut bedst og billigst i

Produkten.

Tømmer og Brædder.

Skal De reparere eller bygge nyt Hus, saa køb Byggeartikler i

PRODUKTEN.

Grønt-Konserves.

Ærter, Asparges, Snittebønner, Perlebønner, Fiskekonserves, Benfri Sild, Anchioser, Sardiner m. m. forefindes i største Udvalg til billigste Priser.

Produkten.

Gummisko,

Stort Udvalg. Smaa Priser.

C. Larsen, Vestergade.

7 Personers Bil

udlejes til billige Priser.

Ejnar Sose,
Vestergade, Allinge.

Ny 5 Pers. Crysler

og 12—14 Pers. Bil udlejes.

Skolekørsel. Henry Hampe.
Tlf. Allinge 81u.

Infet Blad
træffer Deres
Kundekreds
bedre end
Nordbornholm!

Slagteriets Udsalg, Allinge.

Friske Varer Onsdag og Fredag.

Fersk Flæsk, Karbonade, Mørbrad.

Medisterpølse, Fars.

Bayerske Pølser, Knæpølser

Røget Medisterpølse.

Køgt Skinke.

hjemmesmeltet Fedt.

Forskelligt Paalæg.

Dina Sørensen, Tlf. 38.

Forretningskonvolutter

sælges med Firma for kun 8 Kr. pr. Mille.

Allinge Bogtrykkeri

Al Lastkørsel udføres

samt Svin til Slagteriet a 75 Øre pr. Stk.

Lukket 12—14 Pers. Bil udlejes.
Tlf. All. 117 y. A. Engell, Tein.